

(Skriftlig innspill innsendt 23. april før muntlig høring i Stortinget 25. april 2024)

Lektorlagets innspill til Meld.St. 19:

Profesjonsnære utdanningar over heile landet (2023-2024)

Lektorlaget beklager at regjeringens tilnærming i stortingsmeldingen synes å være å møte utfordringer ved å senke kravene og å åpne for større variasjoner i lærer- og lektorutdanningene. Rekrutteringsutfordringer må løses på andre måter enn ved å senke kravene for opptak. Rekruttering til utdanning og yrke vil øke om lærerens arbeidsbetingelser, inkludert lønn, blir betydelig bedret.

Regjeringen skriver det ikke er grunn til å tro at lengden eller organisering av utdanningen er hovedårsaken til at færre unge søker seg til lærerutdanningene. Allikevel foreslås tiltak som nettopp går på lengde og organisering. Nivåsenking og light-versjoner av utdanningene er ikke veien å gå.

Mer forskningsbasert kunnskap og større profesjonsnærhet

Mobbetall og fraværstall i skolen øker, og læringsresultatene synker. Da er det ikke riktig medisin å svekke forskningsbasisen for opplæringen som lærer – og lektorprofesjonene står for i skolen. Høyere utdanning i Norge skal holde høy internasjonal standard, også lærer- og lektorutdanningene. Lektorlaget mener lektorutdanningene og grunnskolelærerutdanningen skal være forskningsbasert, ha hovedvekt på undervisningsfagene og gi reell mulighet til god faglig fordypning. Utdanning i skolens fag skal ligge tett opptil universitetenes vitenskapsfag. Det er bra for elevene at lærerutdanningene nå er hevet til masternivå.

Regjeringen viser i meldingen til forventningen om at alle utdanninger skal være forskningsbaserte og bygge på oppdatert forskning. Vi er enige i at en både må jobbe for bedre koblinger mellom forsknings- og erfaringsbasert kunnskap i utdanningene, og at en kan ta grep for å bedre profesjonsnærheten til skolen. Vi vil imidlertid advare mot grep som vi i praksis ser som steg som del av en av-akademisering av utdanningene. En slik utvikling mener vi ikke er forenelig med ambisjoner om kvalitet i skolen, mer læring og bedre gjennomføring.

Regjeringen tar i stortingsmeldingen delvis til orde for å åpne for flere lærerutdanninger på bachelornivå. «Å utdanne lærarar med bachelorgrad kan vere betre enn at personar utan fullført lærarutdanning arbeider som ufaglærte i undervisningsstillingar», skriver regjeringen (side 50). Vi mener lærerutdanningene fortsatt må holde masternivå, at nivåkravene må beholdes, og at forskningsbasisen i utdanningene må styrkes ytterligere, ikke svekkes.

Vi støtter tiltak som kan kvalifisere ufaglærte som allerede er tilsatt som lærere i skolen, og mener tidsbegrensningen for midlertidige ansettelser på vilkår må være tydelige. Nødvendig videreutdanning for å kvalifisere ufaglærte til lærerstillinger må da ikke tas av bevilgningene til videreutdanning for lærere (Kompetanse for kvalitet).

Behold nivåkrav, ikke innfør dispensasjoner fra karakterkrav for opptak til lærer- og lektorutdanningene

Lektorlaget mener det bør være høye opptakskrav til all lærerutdanning. I fagene man ønsker å studere og undervise i, bør det minst forventes middels høyt nivå.

Vi er derfor glade for at regjeringen vil videreføre nasjonale nivåkrav for opptak til lærerutdanningene, men er bekymret over at regjeringen i stortingsmeldingen skriver at dette kun er «inntil videre».

Det er urovekkende at en vil åpne for dispensasjon fra nivåkravene. De kompenserende tiltakene som nevnes i meldingen, som intervju og forsterket studentoppfølging, vil ikke kunne fylle samme funksjon som krav om karakternivå ved opptak. Åpning for dispensasjoner vil også ytterligere øke kvalitetsforskjellene i utdanningene.

Komprimert PPU-master er en dårlig ide som må forkastes

Faglig fordypning kombinert med PPU er den viktigste veien til en yrkeskarriere i skolen for akademikere. Med omstillingen samfunnet skal gjennom, kan denne veien inn i skolen bli mer attraktiv. Lektorlaget mener derfor det bør tilbys flere studieplasser på PPU og PPU-Y.

Stortingsmeldingen begrunner dårlig hvorfor en ikke ser PPU som et godt kvalifiseringsalternativ.

Regjeringens forslag om en komprimert og integrert PPU-master vil være nok en undergraving av den kvaliteten og faglige tyngden som i dag kjennetegner kandidater som tar PPU. Å skulle ta både PPU og en mastergrad på to år, er ikke mulig uten at de faglige kravene forringes.

Lektorlaget vil derfor advare sterkt mot den foreslåtte modellen. Vi er positive til at PPU kan utvides til et toårig studium, men forutsetningen for opptak må da være gode karakterer i *vitenskapsfag på masternivå*.

Lektorlaget støtter ikke forslaget om en erfaringsbasert PPU-master for søkere med arbeidserfaring fra skolen, med redusert studietid. En slik ordning kan lett bli en hvilepute for skoleeiere som ikke er villige til å bruke tariffvirkemidler for å ansette rett og nødvendig kompetanse. Vi ser forslaget i sammenheng med at regjeringen foreløpig ikke har vært villige til å lukke bakdøra for å ansette ufaglærte i lærerstillinger i skolen, se våre innspill¹ til opplæringsloven (Prop. 62 L).

Forslag om turnusår for fagkvalifiserte mastere

Lektorlaget foreslår utprøving av en modell hvor en ansatt med mastergradsfordypning i undervisningsfag kan ta teori på universitet eller høyskole, som erstatning for dagens PPU. Målet er å gi bedre praksisordninger og å utvikle samarbeidet mellom praksisskolene og UH-sektoren.

Skrot forslaget om forsøk med GLU 1-10

Lektorlaget støtter ikke forslaget som åpner for forsøk med alternative organisering av

¹ <https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2024/04/2024.04.15-skriftlig-horingsinnspill-endringer-i-opplaeringsloven.pdf>

grunnskolelærerutdanningene, eksempelvis en GLU for 1-10.trinn. Dette framstår som en gjeninnføring av allmennlærertanken. Vi ser ingen god grunn til å skulle sørge for at lærere får mindre fordypning i undervisningsfagene helt opp på ungdomstrinnet. Snarere mener vi kompetansekravene som stilles til underviserne, bør tilsvare fagets nivå. I grunnskolen bør alle undervisere ha minst ett års faglig fordypning (60 studiepoeng) i sine undervisningsfag.

Likeverdig kvalitet i utdanninger over hele landet – rammeplanstyring er nødvendig

Regjeringen åpner for at fagmiljø skal få større handlingsrom til å legge opp utdanninger på en måte som er tilpasset studentene og lokale behov. Lektorlaget frykter dette kan gå på bekostning av kvaliteten i utdanningene. Samordning er viktig for å sikre lik kvalitet i utdanninger over hele landet. En lærer- eller lektorutdanning bør være av tilnærmet samme kvalitet uavhengig av hvor den tilbys. Utdanningene må være likeverdige. Vi er skeptiske til ambisjonene om enda mer overordnet rammeplanstyring og enda større handlingsrom for lærerutdanningsinstitusjonene. Disse danner grunnmuren for fellesskolen i Norge.

Forslag for styrking av relevans og profesjonsnærhet

Vi foreslår i stedet følgende tiltak for å styrke lærerutdanningenes relevans for yrket:

- Samarbeidet mellom høyere utdanningsinstitusjoner og studieforberedende utdanningsprogrammer må styrkes gjennom etablering og utvikling av gode strukturer. Rådet for studieforberedende er et viktig første steg, men arbeidet er fortsatt i en svært tidlig fase.
- Lærerutdannerne bør selv jevnlig undervise i skolen på de trinnene de utdanner kandidater til. Vi støtter forslaget om å tilrettelegge for delte stillinger. Det er viktig at utdanningene og praksisfeltet lærer av hverandre.
- Praksislærere bør ha minst fem års undervisningserfaring og hovedfags- eller masternivå i det aktuelle faget.
- Det skal være obligatorisk for studentene å delta i praksisskolens faglige fellesskap, bl.a. for å kunne få erfaring med skole-hjem-samarbeid og samarbeid med andre profesjoner.

Rekrutteringsutfordringer og lønn

Lektorlaget er glad for at det flere steder i meldingen pekes på at lønn har betydning for rekruttering. Lønn er viktig for å rekruttere studenter til utdanningene og for at de skal bli i yrket etter endt utdanning. I meldingen vises det til en rapport fra Respons analyse fra 2022 hvor 45 % av de spurte ungdommene sier at lav lønn er en viktig grunn til at det ikke vil velge læreryrket.